

CHRONICON BREVE

de Graecorum imperatoribus, ab anno 1341 ad annum 1453
e codice Vaticano graeco 162

Edidit Raymundus - J. Loenertz O.P.

Chronici fragmentum quod in lucem proferimus scriptum est in folio 80, recto et verso, codicis Vaticani graeci 162 (chart. s. XVI). Huius codicis prima pars (f. 1 - 84^a) constat fasciculis novem. Septem primi sunt quiniones; ultimus habet folia quinque (81 - 84^a). Octavus est quaternio¹. Inter istum et ultimum inserta sunt folia duo (79 et 80) qui, olim sibi agglutinata, nunc vix cohaerent. Ista quando codici adiuncta sunt, primum fortasse scriptura vacabat². Alterum desumptum erat ex alio libro, in quo fuerat sextum decimum. Hoc enim numero, graecis litteris (ις´) in medio superiore margine, ante et retro signatur. In foliis praecedentibus scripta erant nomina imperatorum; quod superest fragmentum incipit a successore Theodori I Lascaris, Ioanne III Duca Batatze. Ab imperio Ioannis V Palaeologi catalogus vertitur in Annales³, quae desinunt in Constantinum XII, qui cum imperio et patria occubuit ad Portam Sancti Romani, die 29 Maii anni 1453.

---

¹ Ioann. Mercati et Pius Franchi de' Cavalieri (Codices Vaticani descripti, Codices graeci, t. I, Romae, 1923) censebant fasciculum istum quinionem esse, ut praecedentes. At dum frequens codicem evolvo solvuntur e compagine folia 79 et 80, quinionis, ut videbantur, ultima, et patefit veritas, forte fortuna, nullo meo merito neque ingenio. Hoc dico ne cum summis illis viris contendere videar, quibus me ne componere quidem audeo.

² In folio 79 scripta sunt nomina officiorum sacri Palatii et magnae Ecclesiae Constantinopolitanae, ab illa manu quae in imo folio 78^v patriarcharum catalogo, in Pachomium, ex metropolita Zichnarum, desinenti, primum addidit *ὁ νῦν θεόκλητος, ἀφ' ἧς* deinde *ἱερεμίας*. Eadem manus in folio 84 - 84^v recensuit nomina et annos Otmanidarum, ab Orthogrula ad captam a Suleimano II claram Rhodon, 1522.XII.25. Alia prorsus manus folium 80 ante et retro a summo ad imum densis litteris implevit, vix margine relicto.

³ Idem fit in imperatorum catalogo vulgatissimo, edito in Appendice ad Georgium personatum Codinum (Bonn, p. 149 - 165), necnon in illis quorum extrema inserta sunt in opere mox laudando sub numeris 12, 29, 36, 50.

Textum, in codice continue scriptum, per capita digessimus, quorum singulis praeposuimus annos quibus gesta sunt quae in eis narrantur. In calce notavimus verba quae librarius [delevit]. Graecorum scriptorum, qui de eisdem rebus egerunt, testimonia adiecimus. Recentiorum commentaria ibi tantum adduximus ubi res hoc expostulare videbatur. Pretium huius opusculi facile percipiet qui fontes a nobis laudatos adibit, praesertim Chronica brevia, collecta et edita a cll.vv. S. Lampros et C. Amanto¹.

---

¹ S. Lampros - K. Amantos, Βραχέα Χρονικά, Athenis, 1932. Opus istud laudabimus compendio, sub litteris Βρ. Χρ.

1222.I - 1254.X.30.

1. Ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ με(τὰ) τὸν Λάσκαριν ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ ε. 80
3 κυρῶ Εἰρήνη γαμβρὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ Βατάτζης χρόνους λβ'
μήνας ι'.

1254.X.30 - 1258.VIII.

6 2. Καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ἔτη δ'. οὗ τὸν
υἱὸν Ἰωάννην ἐτύφλωσεν ὁ Παλαιολόγος.

1258.XII.1 - 1282.XII.11.

9 3. Μιχαὴλ Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος ἔτη κδ', οὗ τῶ γ' ἔτει τῆς βασι-
λειᾶς ἐάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει ,ςψξη', Ιου-
λίῳ κε', ἰνδ. δ'. ἀπέθανεν ὁ Κομνηνὸς Παλαιολόγος Μιχαὴλ ἐν ἔτει ,ςψχα',
12 ἰνδ. ια', δεκεμβρίῳ ια'.

1282.XII.11 - 1328.V.24.

4. Ἀνδρόνικος Κομνηνὸς Παλαιολόγος ἔτη...

15 1281.VI c. - 1320.X.12.

5. Μιχαὴλ Κομνηνὸς Παλαιολόγος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη...

1328.V.24 - 1341.VI.15.

18 6. Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ κράτιστος καὶ στρατηγι-
κώτατος.

1341.VI.15 - 1391.II.16.

21 7. Καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, ὃν ἐπεγάμ-
βρευσεν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ Ἐλένη ὁ μέγας δομέστικος, Ἰωάννης ὁ Καν-
τακουζηνός.

---

6 ἔτη δ'. οὗ [τῶ γ' ἔτει] τὸν υἱὸν

1. Εἰρήνη : Georgius Acropolita, 15 : 20,6 Heisenberg.

2. ἐτύφλωσεν : 1261.XII.25 ; Georgius Pachymeres, Mich. Pal. III 10 : I
190,16 - 192,19 Bonn ; E. de Muralt, Essai de chronographie byzantine, t. II,
Bâle et Genève, 1871, p. 403 n° 3.

3. ,ςψξη' : leg. ,ςψξδ' = 1261.VII.25 ; Bp. Xp. 15,2-3 ; de Muralt, 396 n° 19.

7. ἐπεγάμβρευσεν : 1347.V.21 ; Ioannes Cantacuzenus IV 4 : III 29,15-18 Bonn ;
Ducas X : 38,19 Bonn ; Vizantijskij Vremennik, N.S., 2 (1949) 286,206-207, ex
codice Mosquensi 426 ; de Muralt, 611 n° 31.

24

1347.II.3 - 1354.XII.10.

8. Καὶ μεθ' ἱκανὸν λαμβάνει τὴν βασιλείαν Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ὁ πενθερὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύει ἔτη η'. ἔστεψε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ
27 Ματθαῖον βασιλέα. ὁ δὲ Παλαιολόγος ἔφυγεν ἐν τῇ Σαμοθράκῃ.

1353.III.17 - 1354.XII.10.

9. Εἶτα λάθρα εἰσιὼν τὴν Πόλιν μετὰ μιᾶς τριήρους τῇ ἡμέρᾳ τῶν
30 βατῶν, πάλιν λαμβάνει τὴν βασιλείαν. τὸν δὲ Καντακουζηνὸν καταβιβάσας
ἐποίησε μοναχὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων, μεταμφιάσας τοῦτον Ἰωάσαφ
μοναχόν.

33

1373.V.6 - 1376.VII.

10. Ὁ γοῦν Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ἔχων υἱοὺς δ', Ἀνδρόνικον,
Μανουήλ, Μιχαήλ καὶ Θεόδωρον, ἀνηγόρευσε τὸν Ἀνδρόνικον βασιλέα, τὸν
36 δὲ Μανουήλ ἠξίωσε δεσπότην.— Μετὰ δὲ χρόνους τινάς, ἐπαναστάντες ἀλ-
λήλοις, κατέσχεν ὁ πατήρ τὸν Ἀνδρόνικον υἱὸν καὶ ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ
εἶχεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ.

8. μεθ' ἱκανόν : 1347.II.3, anno sexto post mortem Andronici III, Cantacuzenus Urbem ingressus est ; de Muralt, 608 n° 11 ; Bq. Xq. 47,16-17 ; Ἔchos d' Orient, 36 (1937) 169 - 170, ex codice Atheniensi 1429 ; Viz. Vrem. 2, p. 286,192-196. ἔστεψε : imperator salutatus est Matthaëus anno 1353, primo vere ; de Muralt, 640 n° 13 ; coronatus a patriarcha Philotheo Coccino subscripsit tomo synodali anni 1351, anno 1354, mense Februario ; Patrologia Graeca, t. 151, col. 764 C ; cf. de Muralt, 643 n° 12 ; Bq. Xq. 50,10-12. Σαμοθράκη : Lemnum confugisse Ioannem narrat Nicephorus Gregoras, Tenedum Cantacuzenus ; de Muralt 640 n° 8 et 10 ; Samothraces neuter meminit.

9. εἰσιὼν ... βατῶν : 1353.III.17 Ioannes Palaeologus non Urbem intravit, sed sinum Chrysoceraticum ; at repulsam passus post tres dies recessit ; Cant. IV 35 : III 255,1 - 256,18 ; Greg. XXVIII 18 : III 187,19 - 188,9 Bonn. Urbem occupavit 1354.XI.22 ; Νέος Ἑλληνομνήμων, 14 (1907) 403 ; Cant. IV 39 : III 284,18-22 ; Greg. XXIX 27 : III 241,17 - 242,3 ; cf. Bq. Xq. 47,20-21. μοναχόν : 1354.XII.10 ; Νέος Ἑλληνομνήμων, loc.cit. ; Cant. IV 42 : III 306,12 - 307,13 ; Greg. XXIX 30 : III 243,18 - 244,3 ; Bq. Xq. 50,15.

10. Ἀνδρόνικον : natus 1348 IV.11 ; Viz. Vrem., 2, p. 286,207-208. Μανουήλ : natus 1350.VI.27 ; Revue des Études Byzantines, 15 (1957) 183. Μιχαήλ : huius primus meminit Urbanus papa V in litteris ad patrem, datis Avenione 1366.VII.1 ; O. Reynaldus, Ann. eccl., ad 1366, vi. ἐπαναστάντες : nominativo absoluto noster frequentius utitur. Ad rem : 1373.V.6 - 30 ; Bq. Xq. 47,44-46 ; Ducas XII : 43,14 - 45,1 ; Laonicus Chalcocondyles I : I 36,20 - 42,4 E. Darkó ; Dorotheus, Monembasiae metropolita, Βιβλίον ἱστορικόν, Venetiis, 1743, p. 404. ἐτύφλωσεν : Ducas, Chalcocondyles, Dorotheus, locc. citt. ; cf. Bq. Xq. 47,52 ; 50,9.

39

1376.VII. - 1379.VI.

11. Ἀποδράς δὲ τῆς φυλακῆς ἔφυγε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν Γαλατᾶν.
 παραλαβόντες δὲ οἱ Γενοῦται ἐνίσχυσαν αὐτὸν ἐν δυνάμει.— Ἐν δὲ τῷ
 42 ,ζωπδ', Ιουλίῳ μηνί, λάθρα εἰσήγαγον τοῦτον ἐν τῇ Πόλει, καὶ παραλαβόν
 τὴν βασιλείαν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καθείρξεν ἐν φυλακῇ. ὡσαύτως
 45 σφόδρα ἐφυλάκισε σὺν τῷ ἀδελφῷ Θεοδώρῳ.

1373.XI.3 - 1376/79.

12. Ὁ γὰρ τοῦτων ἀδελφὸς Μιχαήλ, ὁ καὶ ἐν τῇ Τραπεζοῦντι ἐλθὼν
 48 καὶ μὴ παραλαβὼν, ἀλλ' ἐπιστραφεὶς, γέγονε γαμπρὸς τοῦ δεσπότητος Τωμ-
 προτίτζα ἐπὶ τῇ θυματρί, καὶ ἀπεκτάνθη παρὰ τοῦ γυναικαδελφοῦ αὐτοῦ,
 τοῦ λεγομένου Τερετρηῆ.

51

1379.VI c. - VII.1.

13. Μετὰ δὲ δύο ἐνιαυτοὺς φηγόντες ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ τε Ἰωάννης
 ὁ Παλαιολόγος καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, κῆρ Μανουήλ ὁ καὶ βασιλεὺς καὶ ὁ κῆρ
 54 Θεόδωρος, ἀπῆλθον εἰς τὸν ἀμηρᾶν Ἀμουράτην, υἱὸν τοῦ Ὁρχάνη· καὶ
 μετ' οὐ πολὺ παρέλαβον τὴν βασιλείαν.

45 σφόδρα sic!

47 τραπεζοῦντι cod.

52 δύο [χρόνους] ἐνιαυτοὺς

11. Bp. Xp. 15,15-19; 47,54-56; 52,31-33; Ducas XII: 45,1-14; Chalc. II: I 55,4-57,9; Demetrius Cydonius in epistulis ad Calopherum et ad Helenam Augustam, G. Cammelli, Démétrius Cydonès, Correspondance, Paris, 1930, n° 25 et 28. Ιουλίῳ: 1376.VII.10 aut 11 Urbem impugnare coepit; Augusti 12 eam intravit, mense Octobri patrem et fratres carceri mancipavit. Inde postquam evaserunt Genuensibus obsidem custodiendam tradidit matrem, unaque cum illa patrem eius et sorores, anno 1379 ante mensem Iulium; Dem. Cyd. in epistula ad Helenam Aug.; Cammelli, n° 28,120-171; v. etiam Emman. Palaeol., in laudatione funebri Theodori fratris, ed. S. Lampros, Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακά, t. III, Athenis, 1926, 34,8-17.

12. ἐλθὼν: 1373.XI.11-15; Michaël Panaretus ad ann. 6882; Νέος Ἑλληνομνήμων, 4 (1907) 288,22-289,1. Τωμπροτίτζα: N. Iorga in Analele Academiei Române, S. II, 36 (1913-14) 1043-1070; idem in Bulletin de la Section historique de l'Académie roumaine, 2 (1914) 289-307. P. Mutafčiev in Revue des Études slaves, 7 (1927) 27-41.

13. Bp. Xp. 15,19-22; 52,34-38; Ducas XII: 45,14-46,10; Chalc. II: I 57,9-58,5. παρέλαβον: 1379.VII.1; Bp. Xp. 15,21; 52,34.

24 - 10 - 1958

1379.VII.1 - 1381.V.

57 14. Ὁ δὲ κὺρ Ἀνδρόνικος, λαβὼν τὴν τοῦτου δούζυγον Μαρίαν, τὸν
 πάππον Καντακουζηνὸν καὶ τὴν μητέρα Ἑλένην, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Γαλατᾶν.
 καὶ μετ' οὐ πολὺ τάχα εἰρήνευσαν, σιραφεις ὁ Καντακουζηνὸς εἰς τὴν
 60 Πόλιν.

1391.II.16 - 1425.VII.21.

15. Ἡ δὲ κυρὰ Ἑλένη ἀποκαρεῖσα, ὡς Ὑπομονὴ μοναχὴ κληθεῖσα,
 63 εἰσὴχθη εἰς τὴν γυναικείαν μονὴν τῆς κυρᾶς Μάρθας. — Βασιλεύει κὺρ
 Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος. οὗτος πολὺν χρόνον βασιλεὺς γενόμενος τέθνηκεν
 66 ἐτῶν ρε'. οὗτος μετὰ τῆς γυναικὸς τῆς κυρᾶς Ἑλένης τῆς Σέρβας, τῆς μο-
 νοφθάλμου, τῆς φύσει φρονίμου, γεννᾷ υἱοὺς ζ'. Ἰωάννην, Θεόδωρον, Κων-
 σταντῖνον τὸν Δράγασιν, Δημήτριον, Θωμᾶν καὶ Ἀνδρόνικον τὸν λωβόν.

1415.IV - V et 1430.VII.

69 16. Οὗτος ὁ κὺρ Μανουὴλ ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον, πρὸ καιροῦ χαλα-
 σθέν, καὶ παρέλαβε τὸν Μωρέαν ὄλον, καὶ ἐν πολέμῳ λαβὼν τὴν Γλαρέν-
 τζαν ἐχάλασε αὐτήν, πρότερον τοῦ πάπα ὄντος.

---

71 ὄντος sic!

---

14. V. testimonia allata supra ad cap. 13. *πάππον...μητέρα* : supra ad cap. 11. *εἰρήνευσαν* : 1381.V ; Fr. Miklosich - Ios. Müller, Acta et diplomata graeca medii aevi, t. II, Vindobonae, 1862, 344 p. 25 - 27.

15. *ἀποκαρεῖσα* : post mortem coniugis (1391 II.16), sed non statim. Nam die 20 Iulii anni sequentis in senatu Veneto recitabantur litterae oratoris Veneti, Constantinopoli scriptae, quibus narrabat se tam ab imperatore (Emmanuele) quam ab eius matre (Helena) de re publica auditum fuisse; Analele Acad. Rom., 36, p. 1109 n^o xxxiv, ex actis senatus Veneti, Venezia, Arch. St., Senato, Misti 42, f. 70^v. *τέθνηκεν* : 1425.VII.21. Georgius Sphrantzes, Chronicon minus, P.G., t. 156, col. 1031C - D ; Bq. Xp. 1,23-27 ; 15,58-62 ; 38,26-27 ; 44,6. *ρε'* sic, pro *οε'* ; Rev. Ét. Byz., 15, p. 183. *υἱοὺς* : Ducas XXIII : 134,1-8 ; Chalc. IV : I 192,11-14 ; Dorotheus, 406 ; Bq. Xp. 50,18-20. *λωβόν* : Ducas XXIX : 197,4 ; Chalc. IV : I 193,6 ; Dorotheus, 406.

16. *ἔκτισε* : 1415.IV 8 - V.2 ; Sphrantzes 1026B - C ; Bq. Xp. 18,4-11 ; 19,30-31 ; 23,5-12 ; 27,42-44 ; Mazaris, ed. Fr. Boissonade, Anecdota Graeca, t. III, Parisiis. 1831, 177 - 179. Emmanuel Palaeologus, Epistula ad David et Damianum monachos, ed. in Silloge Bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati, Roma, 1957, 299 - 304. *ὄλον* : Ducas XX : 102,15-20 ; Chalc. IV : I 173,10-19 ; 203,4-8. *Γλαρέντζαν* : Habuit hanc Constantinus despota, dotem uxoris a Carolo Tocco, Romaniae despota, anno 1428 ; Sphrantzes 1033 D ; Bq. Xp. 9,5-7 ; 29,34-36. *ἐχάλασε* : anno 1430 ; Sphrantzes 1043 A ; Bq. Xp. 9,14-15 ; 29,41-42.

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Ἔτος ΚΗ'

14

72

1394 - 1402.

17. Ἐν τῇ Φραγκίᾳ γενόμενος (τοῦ) ἐνωτικὸς γενέσθαι οὐ γέγονε, δι' αἰτίαν τοιαύτην | Παῖαζήτης ὁ σουλιάν, ὁ λεγόμενος Ἡλιταρίμ, οἶον ε. 80v
75 ἀστραπή, κυριεύσας καὶ πορθήσας κόσμον (δλον) ἀπέκλεισε καὶ τὴν Κων-
σταντινούπολιν χρόνους θ', ὡς γενέσθαι τὸ μουζούρι τὸ σιτάρι ἄσπρα ρ',
καὶ οὐχ εὐρίσκετο. ὁ γοῦν βασιλεὺς ἀπορήσας, λαβὼν τὴν δέσποιναν καὶ
78 μέρος τῶν ἀρχόντων καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, καὶ ἐμβὰς εἰς τριήρη, ἐπὶ
Φραγκίαν ἐπορεύθη τοῦ ἐνωθῆναι, μόνον βοηθηθῆναι τὴν Πόλιν, καταλείψας
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς τὴν Πόλιν βασιλεύειν, τὸν κῦρ Ἀνδρόνικον.

81

1402.VII 28.

18. Οἱ δὲ ἐν τῇ Πόλει, λιμοκτονηθέντες, ὁ λαὸς ἐφυγεν. ἔλαβον δὲ
τὰς κλεῖς τῆς Πόλεως τινὲς τῶν ἀρχόντων καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῷ Κοιναίῳ
84 πρὸς τὸν σουλιάνον, παρδουθῆναι τὴν Πόλιν. ἔλθων δὲ ὁ Περσαρχηγὸς μετὰ
δυνάμεως συνάπτει πόλεμον μετὰ τοῦ Παγιαζήτου, καὶ νικᾷ αὐτὸν ἐν Σε-
βαστείᾳ τῇ μεγάλῃ καὶ λαμβάνει τὸν Παῖαζήτην ζῶντα καὶ λαμβάνει τὴν
87 Ἀνατολὴν καὶ αἰχμαλωτίζει πάλιν αὐτὴν ἐν ἔτει ςζθδ', ἰνδ. δ', μηνὶ
δ(ε)κευ(ρίῳ) ς', ἡμέρᾳ παρασκευῇ.

1403.VI 9 - 1408.IX.22.

90 19. Οἱ δὲ τὰς κλεῖς λαβόντες ἄρχοντες ὑπέστρεψαν χαρωποί. μηνύ-

73 γενέσθαι [τὸ μουζούρι τὸ σιτάρι ἄσπρα ρ' καὶ οὐχ εὐρίσκετο, ἀπορήσας] οὐ
γέγονεν cf. lin. 76-77.

79 βοηθηθῆναι cod.

90 χαρωποὶ cod.

17. ἀπέκλεισε : 1394 - 1402 ; Bq. Xq. 15,45-47 ; Ducas XXVIII : 190,3 ; Chalc. II : I 77,11-18. ἐμβὰς : 1399.XII.10 ; Bq. Xq. 18,15-16 ; cf. 15,51-52 ; Ducas XIV : 54,23 - 55,4 ; Chalc. II : I 78,19-22. ἀδελφὸν : leg. ἀδελφιδουῦν. Ἀνδρόνικον : non Andronicus, sed filius eius (ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου), Ioannes VII Palaeologus, Emmanuelis ex fratre nepos ; Fr. Dölger, Johannes VII, Kaiser der Rhomäer, Byzantinische Zeitschrift, 31 (1931) 21 - 36 ; G. T. Kolias, Ἡ ἀνταρσία Ἰωάννου ζ' ἐναντίον Ἰωάννου ε' Παλαιολόγου (1390), Ἑλληνικά, 11 (1952) 34 - 64. Anno 1393 Emmanuel Ioannem nepotem adoptavit ; Rev. Ét. Byz., 15, p. 183 - 184. Ioannes VII Urbem ingressus est 1399.XII.4 ; Bq. Xq. 18,12-16 ; cf. 15,50-54. γενέσθαι : Ducas XIV : 55,11-16.

18. περσαρχηγός : Timur Lenk. πόλεμον : Ancyrae, anno Domini 1402, mundi 6910, indictione 10, die Iulii 28, feria sexta ; Sphrantzes 1025 A ; Bq. Xq. 6,3-4 ; 41,1-4 ; 15,47-49.

19. ἦλθεν : 1403.VI.9 ; « ἐπειδήπερ ὁ μὲν ἅγιος βασιλεὺς ἐπανῆκεν ἀπὸ τῆς Ἰτα-

σαντες δὲ τὸν βασιλέα κῦρ Μανουήλ ἤλθεν ἐκ τῆς Φραγκίας καὶ ἔλαβε τὴν Πόλιν βασιλεύων. τὸν δὲ κῦρ Ἄνδρόνικον ἔστειλεν ἐν Θεσσαλονίκη δεσπό-
93 ζειν αὐτήν. καὶ κάκει τέθνηκεν ἄπαις.

1419.I.19.

20. Οὗτος δ' ὁ κῦρ Μανουήλ ἔτι ζῶντος τοῦ (πατρὸς αὐτοῦ) στε-
96 φθεῖς βασιλεὺς (σιτέφει) τὸν υἱὸν αὐτοῦ κῦρ Ἰωάννην ἐν ἔτει ,ςϗκδ', ἰνδ. ι',
μαῖω κα'.

1408.IX.22 - 1423.IX.13.

99 21. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἄνδρονίκου στέλλει ὁ κῦρ Μανουήλ ὁ βα-
σιλεὺς εἰς Θεσσαλονίκη τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὄσταιον, Ἄνδρόνικον τὸν λωβόν.
καὶ αὐτὸς ὁ λωβὸς πωλεῖ τὴν Θεσσαλονίκη τῶν Βενεϊκῶν φλ(ωρία) βε-
102 νετικά ,κ, καὶ ἐξήλθεν ἐκεῖθεν.

1422.VI.11 - 1424.II.20.

22. Εἰς τὴν ἡμέραν τούτου τοῦ κῦρ Μανουήλ ἐποίησε μάχην ὁ Μου-

91-92 τὴν [βασιλείαν] πόλιν

92 βασιλεύων : leg. βασιλεύειν ?

101 ante φλ. duo vel tres litterae deletae legi nequeunt.

λίαι, μεθ' οὗ καὶ αὐτὸς ἔγωγος ἐπανήλθον, ἰουνίω θ'... ». Macarius Ancyranus in
cod. Parisino gr. 1379, f. 74 ; cf. Bq. Xq. 15,55-56. Sphrantzes 1025 B : « εἰς τὰς
ἀρχὰς τοῦ ἰβ ἔτους ». Ἄνδρόνικον : supra ad cap. 17. τέθνηκεν : 1408.IX.22 ;
Fr. Dölger, Op.cit., p. 36 n. 1 ; idem, Aus den Schatzkammern des heiligen
Berges, München, 1948, n° 30, p. 86 ; G. Mercati in Studi Byzantini, 2 (1927)
241-242 ; Bq. Xq. 47,77-78 ; v. etiam Appendicem ad Georgium Codinum, p.
286 Bonn.

20. Ζῶντος τοῦ πατρὸς : Bq. Xq. 29,25-26. στεφθεῖς : 1373.IX.25 ; Bq. Xq. 47,48 ;
Ism. Bullialdus in notis ad Ducam, p. 555 Bonn. σιτέφει : loqui videtur de
nuptiis Ioannis et Annae Moscovitae, quae vita functa est anno 1417, mense
Augusto ; Sphrantzes 1027 C ; Ducas XX : 98,7-16. ,ςϗκδ' : aut 6924/1416, indic-
tione 9, aut 6925/1417, indictione 10.

21. Ἄνδρονίκον : supra ad capp. 18 et 19. Ἄνδρόνικον : Sphrantzes
1025 C ; Ducas XXIX : 197,1-4. λωβόν : supra ad cap. 15. πωλεῖ : « εὐμβου-
λευθῆ μορῶς καὶ πουλεῖ Θεσσαλονίκη τὴν περιφημον καὶ θανμασίην διὰ φλωρία χιλιά-
δες πενήντα » Dorotheus, p. 406 ; v. P. Lemerle, La domination vénitienne à
Thessalonique, Miscellanea G. Galbiati, t. III (Fontes Ambrosiani, 27), Mi-
lano, 1951, p. 221. — « Παρεδόθη ἡ μεγαλόπολις Θεσσαλονίκη εἰς χεῖρας τῶν Λατί-
νων, ἦγον τῶν Βενεϊκῶν, ἐν μηνί σεπτεμβρίω ἰγ', τῷ ,ςϗδλ' ἔτει, ἰνδικτιῶνος α',
παρὰ κῦρ Ἄνδρονίκου, δεσπότης Θεσσαλονίκης, τοῦ Παλαιολόγου » ; cod. Vat. gr.
162, f. 81.

22. μάχην : 1422.VI.11 - IX.6 ; Sphrantzes 1029 D - 1030 A ; Ioannes Can-
anus, De bello Constantinopolitano anni ab orbe condito 6930 (VI.10 - VIII.
24) ; post Georgium Phrantzen, Bonn 1838, p. 457-479 ; Bq. Xq. 1,1-7 ; 6,8 ;

105 *ὄρατιπείς μὲ τὴν Πόλιν καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἄλλ' ὁμως ἐσυμβιβάσθησαν.*

1430.III.29.

108 **23.** *Τὴν δὲ Θεσσαλονίκην ὁ σουλτάνος ἀπέκλεισε χρόνους θ', καὶ παρέλαβεν αὐτὴν εὐκαιρον οὖσαν ἐν ἔτει ,ςϞλη', ἰνδ. β', μαρτίου (κθ'), ἡμέρα τετράδι πρωτὶ τοῦ μεγάλου κανόνος.*

111 1425.VII.21.

24. *Τὸ δὲ τοῦτο μαθὼν κῆρ Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης λειποθυμίας ἀπέθανε.*

114 1430 - 1441.

25. *Τὸν δὲ Θεόδωρον, Δράγασι καὶ Θωμᾶν ἔστειλεν εἰς τὸν Μωρέαν κῆρ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς δεσποζέιν αὐτόν. καὶ ὁ μὲν Θωμᾶς λαμβάνει γυ-
117 ναῖκα τὴν τοῦ πρίγγιπος θυγατέρα καὶ τὴν αὐθεντίαν του· ὁ δὲ Δημήτριος Κατακουζηνοῦ τοῦ Στραβομήτη τὴν κόρην· ὁ δὲ Δράγασις τοῦ αὐθέντου Μιτυλήνης.*

117 του : τοῦ cod.

47,83-85 ; Ducas XXVIII : 181,21 - 188,9 ; Chalc. V : II 7,15 - 12,8. *ἐσυμβιβάσθησαν* : 1424. II.20, die dominico ; Bq. Xp. 1,17-19 ; Sphrantzes 1030 C - D ; Ducas XXIX : 196,2-9.

23. *ἀπέκλεισε* : 1424 ; Ducas XXIX : 197,4-10. *παρέλαβεν* : 1430.III.29, feria quarta, indictione 8 ; I o a n n e s A n a g n o s t a, De extremo excidio Thessalonicensi, Bonn, 1838, post Phrantzen, 507,2-4 ; Bq. Xp. 21,7-8 ; 22,2 ; Sphrantzes 1043 A ; Ducas XXIX : 198,2 - 201,8.

24. *ἀπέθανε* : 1425.VII.21 ; Sphrantzes, 1031 C - D ; Bq. Xp. 1,23-27 ; 15,58-62 ; 38,26-27 ; 44,6. — Ducas (XXVIII : 183,9-12) mortem Emmanuelis refert ad annum 1422 !

25. *πρίγγιπος θυγατέρα* : Anno 1430, mense Ianuario, Thomas, Emmanuelis f., Palaeologus uxorem duxit Catharinam, Centurionis, Achaiae principis, f., Asaninam Zaccaria ; Sphrantzes 1042 D - 1043 A. *Στραβομήτη* : Demetrius Cantacuzenus, cognomento Strabometes (i.e. Lusco - Demetrius) ; Ducas XXVIII : 190,5 ; Sphrantzes 1029 A et D ; Chalc. VIII : II 159,20-23 ; G e o r g i u s P h r a n t z e s, Chronicon maius III 4 : 255,19-20 et 283,2 Bonn. Demetrius despota primam uxorem habuit Zoen, magni ducis filiam Paraspondylinam, secundam Theodoram, Pauli filiam, Asaninam ; Sphrantzes 1045 A et 1048 C. *Μιτυλήνης* : Anno 1441 Constantinus, Emmanuelis filius, et Catharina, Lesbi domini filia, Gattilusia, dextras iunxerunt ; Sphrantzes 1048 C - D ; domino Lesbi nomen erat Dorinus ; Ducas XLIV : 328,10-11.

120

1436.III.25 - 1448.VI.24.

26. Ὁ δὲ Θεόδωρος ἔλθων λαβεῖν τὴν Πόλιν, φαρμακευθεὶς ἐν Σηλυβρία τέθνηκεν.

123

1446.XI.27 - XII.10.

27. Οἱ δὲ ἄλλοι ἀδελφοὶ σκανδαλιζόμενοι, ἐδιέβη ὁ Ἀμουράτσιαις καὶ ἐπῆρε τὸ Ἐξαμίλιον καὶ ἐκούρσευσεν αὐτῷ, καὶ πάλιν εἰρήνευσαν. ὁ δὲ Δημήτριος ἦν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἦν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπίβουλος.

1437.XI.27 - 1440 II.1.

28. Ὁ γοῦν Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἰδὼν τὴν ἀπορίαν τῆς Πόλεως ἐπορεύθη ἐν τῇ Φοραγία ἐν ἔτει (,ςϗμς'), μετὰ τοῦ πάπα Εὐγενίου, καὶ γέγονε σύνοδος ἡ ἡ'. ἔλιπε δὲ χρόνους β' καὶ ἡμιον, ἔχων μετ' αὐτοῦ τὸν Δημήτριον, ὡς ἐπίβουλον τῆς Πόλεως.

132

1440 II.1.

29. Ἐλθόντες δὲ εὗρον τὰς δεσποίνας αὐτῶν τεθαμμένας, καὶ λαμβάνει ὁ Δημήτριος τοῦ Ἀσάνη τὴν θυγατέρα εἰς τὴν Μισέμβρια, παρὰ γνῶμης τῆς μητρὸς καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ εὐλογεῖται αὐτήν. καὶ ἐξ αὐτῆς γεννᾷ θυγατέρα τὴν Ἐλένην.

121 Πόλιν ex βασιλείαν

121 φαρμακευθεὶς [ἀπέθανε] ἐν

125 αὐτῷ sic : leg. αὐτὸ vel αὐτοῦς

126 κατὰ supra versum ; in versu κόντρα, deletum.

26 ἔλθων : 1436.III.25 ; Sphrantzes 1045 A - B ; anno 1443, mense Decembri, Theodorus despota iterum e Peloponneso Constantinopolim venit, non ipsam sibi vindicaturus sed Selymbriam accepturus ; Sphrantzes 1049 D ; ibi anno 1448, mense Iunio, peste, non veneno, ablatu est ; Sphrantzes 1051 C ; Bq. Xq. 9.23-24 ; 29.49-50 ; Chalc. VII : II 111,16 - 112,1.

27. ἐπῆρε : 1446.XII.8-9, feria sexta et sabbato ; Bq. Xq. 4.7-8 ; 8.17 ; 27.76-84 ; Sphrantzes 1051 B ; Bq. Xq. 9.19-22 ; 29.45-48 ; Ducas XXXII : 222,21 - 223,14 ; de Muralt, 863 n° 6. ἐπίβουλος : v. Sphrantzes 1049 A - C, ad ann. 1441 - 1443 ; Chalc. VI : II 80,19 - 81,10.

28. ἐπορεύθη : 1437.XI.27 ; Sphrantzes 1406 A ; Silvester Syropulus IV : 67 - 68 Creighton ; cf. Bq. Xq. 6,11-21 ; 11,5-6 ; 27,95 ; 50.21-22. ἔλιπε : reversus est 1440.I.31 aut II.1 ; Sphrantzes 1048 B ; Syropulus XI 10 : 328 ; Bq. Xq. 6,20-21 ; 19,36-37. ἐπίβουλον : supra ad cap. 27 ; Dorotheus, 407 : « καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσέβη εἰς τὸ ἐδικόν του κάτεργον, καὶ ἐπῆρε καὶ Δημήτριον τὸν δεσπότην, ὡς κακώροπον, ὅτι ἐφοβεῖτο νὰ μὴν κάμη εἰς τὴν βασιλείαν σκάνδαλα, ὡς καὶ ἄλλαις φοραῖς... ».

29. « μετὰ δὲ δύο χρόνους ἦλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Πόλιν ... καὶ ἦρε τὴν δεσποιναν Μαρίαν ἀπεθαμένην... ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης ἦρε τὴν γυναῖκά του ἀπεθαμένην... » ; Dorotheus, 407 ; cf. Ducas XXXI : 215,12-14 ; Sphrantzes 1048 A.

1449.VIII. - XI.

138 **30.** Παρακληθεις δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως δέδωκεν αὐτῶ τὸν Μωρέαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κῆρ Θωμᾶ. τὸν δὲ Δράγασιμ εἶχεν ἐν τῇ Πόλει τοῦ βασιλεῦσαι.

141 1448.X.31 - 1449.III.12.

31. Ἀπέθανε δὲ ὁ κῆρ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτει ,ςζρνζ', ἰνδ. θ', νοεμβρίῳ α', καὶ λαμβάνει τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνος ὁ Δράγασιμ. ζῆ δὲ 144 ἡ μήτηρ αὐτῶν κυρὰ Ἐλένη, Ὑπομονὴ μοναχὴ εἰς τοῦ ὕπο βασιλέως.

1450.III.23 - 1451.I.31.

32. Θνήσκει δὲ καὶ ὁ Μουρατπαίσιμ ἐν ἔτει (,ς)ρνθ', ἰανουαρίῳ λ', 147 ἡμέρα σαββάτω. θνήσκει δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως κυρὰ Ἐλένη.

1451.I.31 - 1453.V.29.

33. Γέγονε δὲ αὐθέντης ὁ Μαχουμειταίσιμ, καὶ κίζει τὰ Νεόκαστρα 150 καὶ κλείει τὴν Πόλιν καὶ λαμβάνει ταύτην πολέμῳ ἐν ἔτει ,ςζξα', ἰνδ. α', μαῖω κθ', ἡμέρα γ' πρωτῆ.

1458 - 1459.

153 **34.** Οἱ δὲ ἀδελφοὶ (αὐτοῦ, αὐθένται) τοῦ Μωραίως, σχισθέντες ἀλλή- λων, καὶ ὁ μὲν Δημήτριος συμβουλῇ Ἀσάνου (ἤθελε) νὰ λάβῃ γαμβρὸν τὸν σουλτάνον καὶ παραδώσῃ τὸν Μωρέαν, καὶ ἀπώλειται τῶν Χριστιανῶν τὸ 156 γένος ἐν μαχαίρα.

144 ὕπο sic : leg. εἰς τοῦ νιοῦ τὴν βασιλείαν?

154 Ἀσάνου [λαμβάνειν] νὰ λάβῃ

30. δέδωκεν : 1449.VIII c. ; Sphrantzes 1052 B - C ; Bq. Xq. 9,35-36 ; 50,27 ; Chalc. VII : II 141,7-23.

31. ἀπέθανε : 1448.X.31 ; Sphrantzes 1051 D ; Bq. Xq. 9,25-27 ; 29,51-52 ; Ducas XXII : 223,1-20 ; Chalc. VII : II 140,23-24.

32. Μουράτπαίσιμ : 6959/1451.I.30, sabbato. Dissentiunt a nostro ceteri, nec inter se consentiunt : Ducas XXIII : 229,10-11 (6958.II.2) ; Bq. Xq. 36,18 (6959.II.6, sabbato) ; 37,14 (6959.II.3) ; Sphrantzes 1053 A (6959 II) ; Bq. Xq. 9,37-38 (6959.IX.10) ; 29,58 (6959.IX.11) ; « τὸ ρθ', φεβρουαρίῳ ι', ἀπέθανεν ὁ ἀμοιρᾶς Ἀμουράτπης εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν » ; cod. Vat. gr. 162, f. 81v . Ἐλένη † 1450.III.23 ; Sphrantzes 1052 C.

33. κίζει : 1452.III ; Sphrantzes 1060 B - C ; Bq. Xq. 3,22-23 ; 25,10 ; 27,88 ; 33,50 ; 45,16-17 ; 47,89-90 ; Ducas XXXIV : 237,17 - 238,1 ; Chalc. VIII : II 147,1-19.

34. παραδῶσῃ : 1460.V.30 ; Bq. Xq. 12,13-17 ; 27,106-107 ; cf. Sphrantzes 1068 D - 1069 B ; Ducas XLV : 340,3-9 ; Chalc. IX : 227,17 - 228,9.

1470. IXc.

35. Ὁ δὲ αὐτὸς τέθνηκεν ἐν Ἀδριανουπόλει, μετονομασθεὶς Δαυὶδ
159 μοναχός.

1460 VII - XI.

36. Ὁ δὲ κτὸ Θωμᾶς ἔφυγε ἐν Φραγκία, καὶ οὕτως ἀπόλετο ἡ βασι-
162 λεία Ῥωμαίων ἐν τῷ δυστυχεῖ Δράγασι. Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη ἔκτισε
τὴν Πόλιν, Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη τὴν ἐχάλασεν ἐπληρώθη δὲ ὁ χορησμός
τὸ μαμάμι.

---

35. τέθνηκεν : 1470 IX c. ; Sphrantzes 1078 A. Bq. Xq. 9,105-106 ; 29,82-83 ;

36. ἔφυγεν : 1460 - 62 ; Sphrantzes 1069 B - 1070 C. 1071 D. 1072 A - C ; Bq. Xq. 9,79-85.92 ; 23,1-4 ; 29,80 ; 50,28 ; Ducas XLV : 340.2-3 ; Chalc. IX : 238,18 - 239,5. χορησμός : Ducas XLII : 318,12 - 319,15.